Eastern-European Journal of Medical Humanities and Bioethics
ISSN: 2559-7604
Covered in: CrossRef; RePEc; CEEOL; KVK; WorldCat; Google Scholar

2019, Volume 3, Issue 1, pages: 60-65 | doi: 10.18662/eejmhb.21

Review on "Bioetica: istoric si semnificatie, authored by Mircea Leabu in „Etica si integritate in educatie si cercetare", Tritonic, 2018.

Sorina-Alexandra COVALCIUC[1]

[1] M.A., Faculty of Law and Administrative Sciences, „Stefan cel Mare" University of Suceava, Romania.

Abstract: In Romania, the literature in the field of applied ethics is not one of the most popular and vast. However, lately there is an increasingly serious concern of both young people for research and writing about this issue, as well as for specialists in this field. Also, bioethics is among the topics that are more and more of interest to the general public, as well as professionals specialized in ethics, possibly with studies in medical research. The present review refers to the publication at Tritonic publishing house, Bucharest, 2018, in "Ethics and integrity in education and research" (Antonio Sandu, Bogdan Popoveniuc, editors) of the work "Bioethics: history and significance", authored by university professor Ph.D. Mircea Leabu. The work "Bioethics: History and Significance" is the result of the presentation of the author's scientific work at the International Conference "Ethics and Values in Education, Research and Innovation", Suceava, Romania, October 19-29, 2018. The paper that addresses a theme of applied ethics in the medical field presents, for the first time, ideas about professional ethics. Thus, the author introduces the reader to the reality of the existence in the history of science of "great spirits" whose characters are under question, here mentioning authors about which there have been suspicions of plagiarism of works authored by other researchers.

Keywords: *Review; Mircea Leabu; LUMEN Publishing House; bioethics; integrity; ethics.*

How to cite: Covalciuc, S.-A. (2019). Review on "Bioetica: istoric si semnificatie, authored by Mircea Leabu in „Etica si integritate in educatie si cercetare", Tritonic, 2018. *Eastern-European Journal of Medical Humanities and Bioethics, 3*(1), 60-65. doi: 10.18662/eejmhb.21

În România, literatura de specialitate din domeniul eticii aplicate nu este una din cele mai populare şi vaste. Cu toate acestea, în ultimul timp se observă o preocupare din ce în ce mai serioasă atât a tinerilor pentru cercetare şi pentru a scrie despre această problematică, cât şi a specialiştilor în acest domeniu. De asemenea, bioetica se află printre subiectele ce interesează tot mai mult atât publicul larg, cît şi profesionişti specializaţi în etică, eventual cu studii în cercetare medicală.

Recenzia de faţă se referă la apariţia la editura Tritonic, Bucureşti, 2018, în „**Etică şi integritate în educaţie şi cercetare**" (Antonio Sandu, Bogdan Popoveniuc, coord.) a lucrării „***Bioetica: istoric şi semnificaţie***", autorată de profesor univ. Dr. Mircea Leabu. Capitolul „***Bioetica: istoric şi semnificaţie***" este rezultatul prezentării lucrării ştiinţifice de către Domnia Sa în cadrul Conferinţei Internaţionale „Ethics and Values in Education, Research and Innovation", Suceava, Romania, 19-29 octombrie, 2018.

Lucrarea care abordează o tematică de etică aplicată în domeniul medical prezintă, pentru început idei despre etica profesională. Astfel, autorul introduce cititorul în realitatea existenţei în istoria ştiinţei a unor „mari spirite" ale căror caractere se află sub semnul întrebării, aici amintind autori cu privire la care au aparut suspiciuni de plagiat a unor lucrări autorate de alţi cercetători.

Am remarcat în acest capitol, contactul direct al autorului cu cititorul prin adresarea directă ca în exemplul următor: „Vă rog să nu mă învinuiţi că l-aş considera pe Josef Mengle un mare spirit", ceea ce eu consider că dă un plus de valoare relaţiei dintre aceste două personaje.

Autorul reuşeşte prin acest articol să capteze cititorul deoarece prin acest text introductiv în domeniul bioeticii, vorbeşte despre nevoia de etică profesională în general şi de bioetică, în particular, iar mai presus de acestea, abordeaza nevoia de morală, care aşa cum precizează autorul, se originează în depăşirea experienţelor comunismului, care a făcut ca înţelegerea libertăţii să fie deficitară.

Autorul face trimitere la un extras din Fritz Jhar (1927), supranumit de acesta părintele termenului de bioetică, concluzionând că bioetica se justifică numai dacă acceptăm că avem responsabilităţi faţă de orice organism viu şi, drept urmare, are ca obiect atitudinea umană şi grija faţă de orice vietate.

Între timp, termenul îşi pierde din amploarea sensului, fiind încărcat doar de o semnificaţie medicală (referitoare atât la activitatea ştiinţifică din domeniul bio-medical, cât şi la practica clinică), vizând cu precădere atitudinea cercetătorilor şi medicilor faţă de participanţii umani la o cercetare, respectiv faţă de pacienţi.

În următoarele rânduri, autorul aduce în prim plan două momente importante din istoria bioeticii şi anume: experimentele naziste urmate de adoptarea Codului de la Nuremberg (1947) şi Declaraţia de la Helsinki (1964).

S-au constatat, astfel, după încheierea celui de-al Doilea Război Mondial abuzuri nemaiîntâlnite ale unor medici naziști care au supus prizonierii, fără voia acestora şi fără a-i informa, la experimente ştiinţifice inumane sau chiar mortale, în numele ştiinţei şi adevărului.

Aceste „crime împotriva umanităţii" judecate la Tribunalul de la Nűremberg, au avut drept consecinţă adoptarea unui prim cod al bunei conduite morale în cercetarea ştiinţifică, inspirat de greşelile acestui episod istoric: Codul de la Nuremberg. Principalele noutăţi introduse de Cod au fost: consimţământul în cunoştinţă de cauză (informat), analiza risc-beneficii (dezvoltarea unei teorii a riscului în etică), recunoaşterea dreptului subiectului de a se retrage la orice moment al experimentului, fără a fi sancţionat.

În 1964, Asociaţia Medicală Mondială elaborează noi principii etice pentru cercetarea pe subiecţii umani („Declaraţia de la Helsinki"): „Interesele subiectului trebuie să prevaleze întotdeauna în faţa intereselor societăţii", respectiv „Orice subiect aflat într-o cercetare clinică se va bucura de cel mai bun tratament posibil".

Un alt aspect pe care autorul îl consideră necesar de remarcat în Declaraţia de la Helsinki, este reprezentat de prevederile de protejare a persoanelor vulnerabile. Aici, Mircea Leabu îşi exprimă propria opinie, conform căreia orice persoană bolnavă, precum şi aparţinătorii (mai ales dacă boala este recunoscută ca fiind periculoasă pentru orizonturile de aştepare a supravieţuirii pacientului) sunt persoane care pot fi, voluntar sau involuntar, abuzate. Disperarea de a găsi mijloace eficiente de vindecare, mai ales atunci când istoria medicală nu dovedeşte că asemenea mijloace ar exista, face din orice bolnav şi din cei apropiaţi lui, persoane vulnerabile.

În următoare secţiune, autorul vorbeşte despre câteva dintre apectele pe care istoria cercetării biomedicale din secolul al XX-lea le-a înregistrat.

Prezentarea cazului Tuskegee este un alt element asupra căruia autorul se opreşte. Cunoscut oficial ca „Studiul Tuskegee despre sifilisul netratat la masculul negru", studiul (desfăşurat între 1932 şi 1972) a fost demarat într-o perioadă în care nu se cunoştea niciun tratament pentru această boală. După ce au fost recrutaţi cu promisiunea că vor avea parte de îngrijire medicală gratuită, în experimentul Tuskegee au fost înscrişi 600 de bărbaţi. Participanţii erau în primul rând zilieri în agricultură şi mulţi dintre ei nu mai fuseseră vreodată la medic. Doctorii de la Serviciul de Sănătate Publică al SUA (SSP), care derula studiul, au informat participanţii – 399 de

bărbaţi cu sifilis latent şi un grup de control de alţi 201, care nu sufereau de această boală – că erau trataţi de „sânge rău", un termen larg folosit în zonă la acea vreme pentru a desemna diferite afecţiuni.

Pentru a urmări progresul bolii, cercetătorii nu au oferit niciun medicament eficient pe măsură ce bărbaţii mureau, orbeau sau înnebuneau, ori se confruntau cu alte probleme de sănătate, cauzate de sifilisul netratat.

Astfel, 28 de participanţi muriseră de sifilis, alţi 100 muriseră de complicaţii legate de sifilis, cel puţin 40 de soţii fuseseră diagnosticate cu sifilis, în vreme ce boala fusese transmisă la naştere altor 19 copii.

Autorul precizează faptul că dincolo de ecoul în opinia publică al dezvăluirii unor asemenea practici în cercetarea biomedicală, urmările au fost legate şi de preocuparea mai serioasă pentru normarea eticii domeniului şi fundamentarea bioeticii prin implicarea profesioniştilor, inclusiv prin implicarea filosofilor moralei. Iar un aspect important îl reprezintă reacţia politicienilor prin sporirea reglementărilor în domeniu.

Următoarele paragrafe se referă la Raportul Belmont (1978). Acesta reprezintă prima tentativă de fundamentare sistematică a regulilor morale ale cercetării ştiinţifice în domeniul bio-medical. Raportul propune trei principii: respectul pentru persoane, principiul beneficienţei şi cel al dreptăţii.

Unul dintre membrii comisiei, Tom Beauchamp, publică un an mai târziu, o carte (Beauchamp and Childress, Principles of biomedical ethics) în care propune patru principii pentru cercetarea bio-medicală, anume principiile: autonomiei, beneficienţei, nonmaleficienţei, dreptăţii.

Autorul concluzionează acest capitol formulând o definiţie a bioeticii după cum urmează: „bioetica este un domeniu al eticii profesionale aplicate în lumea ştiinţelor legate de lumea viului, care se ocupă cu normarea atitudinii etice faţă de tot ce reprezintă viaţa, fi ea vegetală sau animală, respectiv fie ea individuală dau de grup, de sistem viu".

Al doilea capitol al lucrării, după ce bioetica a fost definită şi după ce au fost prezentate motivele istorice ce au determinat apariţia şi evoluţia ei, vine să lămurească de ce ştiinţa secolului al XX-lea are nevoie de această ramură a eticii profesionale. Astfel, acesta a fost intitulat „Semnificaţia şi impactul bioeticii la începutul mileniului al treilea".

Astfel, autorul specifică faptul că, ştiinţa la care se poate adăuga dezvoltarea tehnologică, a produs şi va produce beneficii semnificative pentru omenire, dar ne va provoca permanent prin probleme tulburătoare dintre care o mare parte vor fi de ordin etic. Semnalul de alarmă a fost tras de dezvoltarea fizicii şi de accesul la energia nucleară care poate avea o semnificaţie dual (positivă, constructivă, bună din punct de vedere moral –

centrele nucleare, sau negativă, distructivă, rea din punct de vedere moral – arme nucleare). Mare parte din dezvoltările ştiinţei şi tehnologiei au o utilitate dual㠹 acest dualism fiind el însuşi o problemă de etică profesională.

Biotehnologiile se află într-o dezvoltare fără precedent, iar utilitatea lor nu înseamnă că ele nu implică şi riscuri, unele previzibile ce pot fi avute sub control şi unele imprevizibile care nu pot fi controlate. De aceea, dezvoltarea caracterelor, a spiritului etic, respectiv a normării în acest spirit a acţiunilor şi cercetărilor, trebuie să cultive abordările precaute.

Medicina şi, prin ea, bioetica, alături de filosofia moralei au în centrul lor individul. Medicina tratează individul încercând să aducă în să-i readucă biologicul în echilibru fiziologic, atunci când acesta o ia razna.

În **ultimul capitol** al lucrării, „Quod erat demonstrandum", Mircea Leabu precizează în mod realist că bioetica, parte componentă a eticii profesionale, s-a dezvoltat şi şi-a lărgit sfera de adresabilitate pe măsură ce ştiinţele vizând studiul viului s-au dezvoltat.

Bioetica a readus cu acuitate în centrul atenţiei nevoia de a forma caractere care să îşi pună amprenta asupra profesiunilor biomedicale, ca şi a celor preocupate de protejarea mediului ambiant, de care depinde echilibrul ecosistemelor de pe pământ. Nevoia de corectitudine morală revine, dar nu numai la nivelul societăţii în ansamblu, ci la nivelul profesiunilor în toată diversitatea lor.

În concluzie, consider că lucrarea a reuşit să introducă într-un mod clar şi concis cititorul în aspectele etice legate de activitatea medicală. Mai mult, important este că se aduce în prim plan nevoia de conştientizare în societatea românească a respectării eticii, atât in domeniul cercetării medicale, cât şi în cel al clinicii medicale. La lectura acestui articol am fost transpusă într-o realitate actuală a evoluţiei tehnologiei şi a dezvoltării ştiinţei. Aceste idei transpuse în mod realist de autor au ridicat probleme de ordin etic la nivel medical cu care societatea din zilele noastre se confruntă. Ficare problemă identificată a fost punctată serios şi cât mai simplu de înţeles pentru cititor astfel încât să te ducă cu gândul la anumite soluţii ce ar putea fi aplicate.

References

Leabu, M. (2018). Bioetica: istoric şi semnificaţie. In A. Sandu, B. Popoveniuc (eds.) *Etică şi integritate în educaţie şi cercetare* (pp.133-155). Bucureşti, Romania: Tritonic.

The Belmont Report, 1978. Retrieved from https://www.hhs.gov/ohrp/regulations-and-policy/belmont-report/read-the-belmont-report/index.html

Beauchamp, T. L., & Childress, J. F. [1979] (2001). *Principles of biomedical ethics*. USA: Oxford University Press.

Jahr, F. (1927). Bioethik: eine Übersicht der Ethik und der Beziehung des Menschen mit Tieren und Pflanzen. *Kosmos*, *24*, 21-32.